

De hemel boven de stad

Anne Stern bij Boekerij:

*De Vrouwen van Berlijn-serie:*

*Schaduw en licht*

*De verloren kinderen van Berlijn*

*De hemel boven de stad*

Anne Stern

# *De hemel boven de stad*

Berlijn, 1924. Verloskundige Hulda Gold stuit na een sterfgeval in de kliniek op verontrustende geheimen.

Deel 3 van de *Vrouwen van Berlijn*-serie

Vertaald uit het Duits door Sander Hoving



ISBN 978-90-225-9989-1  
ISBN 978-94-023-2201-9 (e-book)  
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Fräulein Gold – Der Himmel über der Stadt*  
Vertaling: Sander Hoving  
Omslagontwerp: Bürosüd  
Omslagbeeld: © ArcAngel (AA12404912)  
Zetwerk: CeevanWee, Amsterdam

© 2021 Rowohlt Verlag GmbH, Hamburg  
© 2024 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Je leert iemand heel vluchtig kennen  
En spreekt dan ooit af met elkaar  
Een iets – je kunt het niet beschrijven  
Verleidt je voortaan bij elkaar te blijven  
Bij 't tweede ijsje zeg je 'jij en jou' zomaar.  
(...)

Je treft elkaar in het gewoel van winkelstraten,  
Gaat niet naar huis. Je woont op kamers.  
En dwars door autochaos en geraas  
Voorbij geklets van tantes en van dames  
Ga je met zijn tweetjes stil en onbewogen.

Mascha Kaléko, 'Großstadtliebe', 1933



# Proloog

*Woensdag, 24 mei 1922*

Het licht in de zaal met de hoge ramen en de betegelde muren was fel, het stak in Gerda's ogen, en ze kneep ze stijf dicht. Bovenin scheen een lamp, wit als een onverbiddelijke ster waarvan het licht nooit doofde, en lila sporen op haar netvlies achterliet. Gerda's lijf deed pijn en ze legde haar handen om haar buik. Ze gooide zich van de ene zij op de andere en probeerde te zien wat er gebeurde. Maar ze was alleen in de zaal, de dokter en de vroedvrouw waren vertrokken.

De diepe stem van de dokter klonk nog na in Gerda's oren. 'Het komt allemaal goed, mevrouw Manteuffel,' had hij gezegd, 'we maken u klaar voor de keizersnee en dan komt voor u het weet uw kind ter wereld.'

Maar het zat helemaal niet goed, dat wist ze. Tussen haar benen was het vreemd warm en plakkerig geweest toen ze een uur eerder wakker was geworden, in haar bed in het paviljoen van de opgenomen zwangere vrouwen. Ze was enorm geschrokken van al dat bloed dat ze had verloren en had meteen geweten dat ook deze zwangerschap slecht zou aflopen. Zoals zo vaak. Ze kon de kinderen waarvan ze in de loop der jaren zwanger was geweest, niet meer tellen, maar één ding wist ze wel: geen van hen had geleefd.

De afgelopen weken had Gerda eindelijk weer hoop gehad, want tot nog toe had geen enkele zwangerschap zo lang geduurd als deze, en ze had gevoeld hoe het kind zich onder haar handen bewoog.

Maar toen had ze afgelopen nacht die vreselijke droom gehad, over een mes dat iemand in haar ingewanden had gestoken en haar kind doodde, en toen ze wakker werd had ze begrepen dat die nachtmerrie werkelijkheid zou worden. Dat ook dit kind zou sterven voordat ze de kans zou krijgen om moeder te zijn.

En dat terwijl de onbekende man haar had beloofd dat het dit keer niet zou gebeuren. Een half jaar geleden had hij bij haar aangeklopt in de benauwde keuken in de Kufsteinstrasse. Wat het aan die man was geweest dat Gerda zo wantrouwig had gemaakt toen hij zo stijfjes op haar bank zat, kon ze niet meer zeggen. Maar er was iets met hem wat haar deed huiveren. En toch nam ze hem nauwgezet op, had ze zich elk detail ingeprent. De kleur van zijn haar, de rimpels rond zijn mondhoeken, de vouwen van de dikke jas die hij niet had uitgedaan. Alsof hij het heel druk had en alleen een bliksembezoekje aflegde, en op het punt stond om weer te vertrekken. Het meeste wat hij zei begreep Gerda niet, maar Fred had gezegd dat ze hem moest vertrouwen. Toch stond er ook in zijn ogen angst te lezen, ze weerspiegelden wat ze zelf ook voelde. Maar wat moesten ze anders? De man had hun zelfs geld beloofd en, wat nog belangrijker was, een plek in zijn ziekenhuis. De behandeling was gratis, zei hij, voor ze het kon vragen. En zo was ze hem uit de buitenwijk naar Mitte gevolgd, had zich in de vrouwenkliniek laten opnemen, mijlver van huis. De stad hier joeg haar angst aan, het nachtelijke klotsen van de rivier tegen de kademuren voor het raam van haar kamer, de enorme stenen gebouwen die achter het ziekenhuisterrein oprezen. Gerda voelde zich net de gevangene prinses in de sprookjes die de portiersvrouw vroeger aan de kinderen in de straat had verteld. Opgesloten in een toren, weerloos en alleen. Hoe vaak Fred haar ook had verzekerd dat ze haar daar alleen maar wilden helpen. Elk weekend kwam hij vanuit hun nieuwe woning in Tempelhof naar Mitte, om haar op te zoeken en haar hand vast te houden. En dat terwijl hij zich schaamde om zich met zijn misvormde gezicht in het openbaar te laten zien. Maar het hielp niets. In een ziekenhuis lag de dood op de loer, dat wist Gerda sinds haar jongere zusjes jaren eerder in een ziekenhuis aan difterie waren overleden. En nu zou hij haar kind halen.



Ze voelde hoe tranen uit haar ogen druppelden en in het dichte haar boven haar oor wegsijpelden. Ze werd zwakker, en hoewel ze het niet kon zien, wist ze dat ze in een plas bloed moest liggen.

Toen hoorde ze eindelijk stemmen. Het witte uniform van een verpleegster verscheen in haar gezichtsveld. Gerda kende de vrouw niet, de diensten volgden elkaar hier snel op. En vandaag was ze voor het eerst met een rijdende brancard door een verbindingsgang met een glazen dak naar deze operatiezaal gerold.

Opeens werd het druk in de grote ruimte. Gerda hoorde het geschuifel van vele voeten op het linoleum, het gedempte geroezemoes. Ze keek in jonge gezichten, die haar van een afstandje aanstaarden. Het moesten de arts-assistenten en co-assistenten van de kliniek zijn die kwamen kijken. Gerda had gehoord dat de kliniek verbonden was met de universiteit en dat de studenten hier ervaring op kwamen doen. Met name als een vrouw in de achtste maand van haar zwangerschap doodbloedde vanwege haar eigen kind.

Ze kreunde luid.

‘Rustig maar,’ zei het ronde gezicht met het kapje, en de verpleegster boog zich over haar heen. Gerda vond dat de vrouw tegen haar praatte alsof ze een kalvende koe was die moest worden gekalmeerd. Toch was ze dankbaar dat ze niet meer alleen was.

‘Het doet zo’n pijn,’ zei ze huilend.

De verpleegster knikte begrijpend en vulde een injectiespuit.

‘Zo meteen is het over,’ zei ze, ‘het houdt zo op.’

Gerda was bijna nog banger voor de enorme naald die haar arm naderde dan voor de pijn zelf, maar ze had geen keus.

Met geofende bewegingen duwde de verpleegster de naald in haar zachte huid en drukte de doorzichtige substantie die zich in de glazen spuit bevond Gerda’s arm in.

Waar vloeide het medicijn naartoe? vroeg Gerda zich af. Wat zou het met haar lichaam doen? Hoe zag het er onder haar huid eigenlijk uit? Ze wist het niet, in de weinige jaren dat ze als kind de lagere school had bezocht, had de lerares er nooit iets over verteld.

Toen kon ze niet helder meer denken, het was alsof haar hoofd opeens met watten was gevuld. De felle cirkel boven haar werd al vaag, verdween op een merkwaardige manier in de verte. Maar de

pijn ebde weg en de dankbaarheid die Gerda voelde was groot. Opeens had ze het gevoel dat ze in zee zwom. En dat terwijl ze de zee nooit had gezien, ze was Berlijn nooit uit geweest. Het water was donkergrijs, als gesmolten ijzer sloot het zich om haar ledematen en de onderstroom onder de oppervlakte trok haar snel met zich mee. Gerda keek naar het wolkendek dat donker en zwaar boven haar hing. Toen draaide ze haar hoofd opzij en zag aan de horizon, waar het water de hemel ontmoette, een lichte, vibrerende glans, als vloeibaar goud dat tussen de twee elementen door probeerde te breken. Gerda dreef ernaartoe, het licht kwam steeds dichterbij, en met een zucht van verlichting liet ze zich door het stromende water meevoeren, vol verlangen naar het moment dat ze de gouden glans zou bereiken en er voorgoed in zou opgaan.

*Maandag, 14 juli 1924*

Toen ze over de Ebertsbrücke liep en de bakstenen muren van de kliniek voor zich zag opdoemen, begon Hulda's hart opeens sneller te kloppen. Verbaasd bleef ze staan en dwong zichzelf om diep adem te halen. Was zij dat werkelijk, Hulda Gold, de ervaren vroedvrouw van de Winterfeldtplatz, die bij het zien van de eerbiedwaardige stenen van haar toekomstige werkplek uit haar doen raakte? Ze kon zich maar beter vermannen en de nervositeit uit haar gezicht bannen, voordat de verpleegsters al op de eerste dag over het nieuwe mens in de vroedvrouwenkamer zouden giechelen en haar zouden bespotten.

Hulda zette haar zware leren tas even op het trottoir neer en rechtte haar rug. Ze keek op naar de hemel, die lichtblauw als de baljurk van een dame boven de huizen welfde, met piepkleine witte wolkjes, alsof iemand het stuifmeel van een boterbloem op de zwaaiende jurk had geblazen. De ochtendzou stond in het oosten en tekende glinsterende cirkels op het water van de Spree, de lucht was nog helder en fris, wat in het stoffige Berlijn zelden voorkwam.

Een eindje achter haar, in de Artilleriestrasse, rees aan de rechterkant het kolossale gebouw van het hoofdtelegrafiekantoor op, een kolos waar de telefoonaders van de stad in uitmondten als in een stenen hart.

Zorgvuldig streek Hulda een weerbarstige haarlok van haar voorhoofd. Ze miste de rode muts die haar kapsel in toom hield, maar bij

deze temperaturen hield ze het daarmee niet uit. Toen veegde ze haar vochtige handpalmen af aan haar plooirok en greep vastbesloten het versleten handvat van haar vroedvrouwentas. Ze werd verwacht. En ze ondanks haar nervositeit zou ze een goed figuur slaan, dat wist ze. Ze was erin gespecialiseerd om mensen snel van haar deskundigheid te overtuigen zonder veel te zeggen. Ze moest alleen een beetje aan de gedachte wennen dat ze voortaan in een van de belangrijkste vrouwenklinieken van het land zou werken, in plaats van zoals vroeger in haar kleine wereldje in Schöneberg haar eigen gang te gaan.

Maar eigenlijk was dat maar de halve waarheid, dacht ze toen ze met haar gebruikelijke lange passen de rivier overstak en op de andere oever door de Artilleriestrasse liep. Waar het een zelfstandige vroedvrouw vooral aan ontbrak was zekerheid, een geregeld inkomen, en ze zou er later, als ze oud was, alleen voorstaan, zonder pensioen. Ondanks haar zogenaamd onafhankelijke beroep had Hulda zich vanwege elke kleinigheid door de districtsarts moeten laten koeioneren en had ze elke keer in angst gezeten dat de humeurige dokter Schneider haar op een fout zou betrappen en haar licentie vervolgens zou worden ingetrokken. Bovendien waren er bij lange na niet genoeg zwangere vrouwen meer om te begeleiden, sinds de taak van de vroedvrouw steeds meer door de adviesbureaus voor aanstaande moeders en de kraamafdelingen van de klinieken werd overgenomen. Hulda werd per bevalling betaald, niet per uur, en hoewel een bevalling haar vaak uren van haar nachtrust kostte, verdiende ze nauwelijks genoeg aan de bevallingen om rond te komen. Die wanverhouding kon ze niet langer negeren.

Nee, dacht Hulda, terwijl ze met haar ogen naar de ingang van de kliniek zocht, het werd tijd om haar situatie te verbeteren. De inflatie was officieel ten einde, maar net als veel andere kleine lieden in Berlijn was Hulda allerm minst veilig voor de financiële ondergang. Voortaan zou ze wat dat betreft beter voor zichzelf moeten zorgen. Al kon ze niet ontkennen dat ze een bepaalde weemoed voelde.

Hulda vond de ingang en belde aan. Bijna meteen deed een jonge, bleke vrouw in verpleegstersuniform open, alsof ze achter de zware deur had staan wachten.

‘U wenst?’

‘Ik zou de hoofdverloskundige graag spreken. Irene Klopfer? Ik ben de nieuwe.’

‘Momentje.’

Zonder te glimlachen keerde de verpleegster Hulda de rug toe en ze liep weg door de gang. Hulda waagde zich de foyer in en voelde zich net een paraplu die iemand in een paraplubak had achtergelaten. Ze stapte van het ene been op het andere en bestudeerde de donkere granito tegels van de lange gang, toen ze een portiersloge zag. Een oudere heer met een wonderlijk voorkomen zat achter de ruit en leek te dommelen. Maar terwijl Hulda zijn gezicht opnam, sloeg hij onverwacht zijn ogen op en grijnsde beschaamd, alsof hij was betrapt.

‘Een onschuldig dutje...’ bromde hij en hij krabde zich onder zijn leren muts. Toen ging hij rechtop zitten, wreef over zijn grijze baardstoppels, die hem er als een zeeman deden uitzien, en gebaarde Hulda dichterbij te komen.

‘Uw naam, juffrouw?’

‘Hulda Gold.’

Zijn ogen lichtten op, alsof hij het al die tijd al had geweten. ‘Ik ben portier Scholz. Hartelijk welkom in de instelling, juffrouw Gold,’ zei hij, en in elk woord dat hij zei verborg zich een lachje.

Iets aan hem deed Hulda opeens denken aan haar vriend Bert, de krantenverkoper van de Winterfeldtplatz, hoewel die vast zou hebben geprotesteerd tegen die vergelijking. Want Bert droeg elke dag de onberispelijke garderobe van een gentleman, terwijl de oude portier het niet al te nauw leek te nemen met zijn lichaamsverzorging. Maar het had niet zozeer te maken met uiterlijkheden, eerder met de uitdrukking in zijn ogen, waarmee hij Hulda nu opnam. Alsof ze iets kostbaars was, iemand die hij serieus nam. Een dergelijke blik kreeg een jonge ongetrouwde vrouw in Berlijn niet vaak van mannen, zoals Hulda door schade en schande had ondervonden.

‘Juffrouw Klopfer haalt u zo op,’ zei hij en hij schoof een vel papier en een potlood naar haar toe. ‘U kunt zich alvast registreren. Wij doen hier alles volgens het boekje, begrijpt u wel?’

Hulda nam snel het formulier door, vulde haar woonadres bij

mevrouw Wunderlich in en haar naam en geboortedatum. Toen gaf ze het aan de portier terug.

Met samengeknepen ogen bekeek hij de weinige vermeldingen, en er verscheen een fijne glimlach op zijn zeemansgezicht.

‘Allemachtig,’ zei hij, ‘aan die hanenpoten te zien, is er een geneesheer aan u verloren gegaan.’ Hij wees naar de letters, die alle kanten op leken te springen over het papier. ‘De artsen hebben allemaal zo’n hopeloos handschrift.’

Hulda haalde haar schouders op. ‘Kalligrafie is nooit mijn sterkste punt geweest,’ zei ze. Toen keek ze hem uitdagend aan. ‘Maar waarom geen geneesvrouw?’ vroeg ze en ze hoorde zelf de kinderlijke koppigheid die in haar stem doorklonk.

‘Die zijn hier niet,’ was het antwoord. ‘Het schone geslacht wordt in onze kliniek uitsluitend door de vroedvrouwen en de verpleegsters vertegenwoordigd.’

‘Geen enkele vrouwelijke arts?’ Hulda was verbaasd, want ze wist dat er inmiddels wel degelijk vrouwen aan de medische faculteit studeerden. En iets aan de manier waarop de portier het woord ‘uitsluitend’ had benadrukt, stuitte haar tegen de borst.

‘Niet bij ons,’ bromde meneer Scholz.

Hulda kon niet zeggen of hij het goedkeurde of niet.

Voordat ze kon reageren, kwamen er snelle voetstappen naderbij. Naast de bleke verpleegster liep een matrone van middelbare leeftijd, haar schort was zo wit dat het bijna pijn deed. Haar hand schoot met een militaire beweging naar voren en Hulda moest een kreet van pijn onderdrukken toen de vrouw haar hand omklemde.

‘Juffrouw Gold,’ zei ze, ‘mijn naam is Irene Klopfer. Volgt u mij alstublieft.’

Met die woorden draaide ze zich op haar hakken om, en Hulda volgde haar in haar kielzog over de donkergrijze stenen vloer. De verpleegster en de portier bleven zwigend achter, blijkbaar waren ook zij met stomheid geslagen door de aanwezigheid van de vrouw.

Zonder Hulda aan te kijken en steeds met een neuslengte voorsprong, alsof elke seconde telde, sprak juffrouw Klopfer verder. ‘Welkom in onze kliniek,’ zei ze. ‘U zult hier snel wennen. In uw cv heb ik gelezen dat u aan de vrouwenkliniek in Neukölln hebt gestu-

deerd, een uitstekend instituut. En u hebt sindsdien zeker ook al voldoende ervaring kunnen opdoen?’

Hulda knikte, maar omdat juffrouw Klopfer alweer verder was gerend en zich niet naar haar omdraaide, voegde ze er op luide toon aan toe: ‘Jazeker.’

‘Dus u komt uit Schöneberg.’ Irene Klopfer opende zwierig een deur, die van de gang op een groot paviljoen uitkwam. ‘Geen gemakkelijke omgeving, denk ik. Maar ja, wat onze jonge coassistenten hier in de polikliniek te zien krijgen, komt waarschijnlijk zo’n beetje met uw ervaringen overeen.’

‘Ja?’ vroeg Hulda en ze liet haar blik ronddwalen.

Ze bevonden zich in een grote ruimte met een lichte houten vloer, blijkbaar een recreatieruimte. Hier stonden twee tafels, met fraaie, keurig opgestelde houten stoelen. Tegen een lange muur stond een simpele bank met een leeslamp.

‘Polikliniek, zei u?’ Hulda draaide zich om naar Irene Klopfer, die naar het raam was gelopen en een van de lange, half doorzichtige vitrages rechtstrok. Toen knipte de oudere vroedvrouw met haar vingernagel een verwelkt blad van een kleine potplant en stopte het in de zak van haar stralend witte schort.

‘Ja, als er bij een bevalling complicaties in de wijk zijn, worden we gebeld, dan rennen twee van de interne coassistenten ernaartoe en laten de vrouwen ambulante bevallen. Wat die arme meiden daar soms voor krotten zien! Ik zal u vertellen, dat is een school voor het leven: hoeren, vrouwen met syfilis, kinderen die op kale vloerplanken worden geboren zonder stromend water, zonder toekomst. De hele santenkraam.’ Opeens keek de hoofdverpleegster haar aan. ‘Maar niet iedereen wordt in een gouden wiegje geboren, nietwaar?’

Hulda wist niet of ze Irene Klopfer sympathiek moest vinden of niet. De vrouw liet zich niet snel in haar kaarten kijken, vond ze, en ze liet op geen enkele manier blijken of ze medelijden of minachting voor de vrouwen voelde over wie ze sprak.

‘In elk geval zult u daar weinig mee te maken krijgen, juffrouw Gold,’ vervolgde ze. ‘Uw werkterrein zal hier zijn, binnen deze muren.’ Ze klapte in haar handen alsof ze zichzelf en Hulda tot haast wilde aansporen. ‘Ik laat u nu de afdeling zien, de kamers van de

zwangeren die opgenomen zijn, dus de vrouwen die we wekenlang verzorgen, en zowel de grote als de kleine verloskamer. Daarna gaan we terug naar het hoofdgebouw en geef ik u de sleutel voor uw kastje in de vroedvrouwenkamer.’

Ze nam Hulda met een kritische uitdrukking op haar gezicht op.

‘Wat de werkkleding betreft,’ zei ze toen, ‘moet ik erop aandringen dat u de schorten en kapjes uit het arsenaal van de kliniek draagt. Het is belangrijk voor de patiënten om te zien dat hier één lijn wordt gevolgd en dat niet iedereen hier rondloopt zoals het haar belieft.’

‘Dat spreekt vanzelf,’ zei Hulda, die niets anders had verwacht. Toch voelde het alsof ze op het matje was geroepen. Alsof ze zonder het te willen blijk had gegeven van een innerlijke opstandigheid, die Irene Klopfer met scherpe blik meteen had opgemerkt en afgestraft. Hulda meende zelfs een zweem van wantrouwen in de ogen van de andere vrouw te zien en ze vroeg zich af of ze misschien onbewust een spottende uitdrukking op haar gezicht had. Haar hospita, mevrouw Wunderlich zei voortdurend tegen haar dat ze niet altijd zo streng moest kijken, dat schrok de mensen af. Hoewel mevrouw Wunderlich daarbij waarschijnlijk in de eerste plaats aan mannen dacht.

Hulda toverde snel een glimlach op haar gezicht. Want het laatste wat ze wilde was het op de eerste dag al met de hoofdzuster aan de stok te krijgen.

‘In het begin loopt u alleen met me mee,’ zei juffrouw Klopfer en ze beende alweer voortvarend voor haar uit. ‘Ik wil u vragen om me gewoon te volgen, op te letten, iets op te steken, maar niet in te grijpen. Zodra u ingewerkt bent, zullen we in wisseldiensten werken, met een derde vroedvrouw die hier werkt. Er heeft altijd maar een van ons dienst, daar komen de leerlingen nog bij, die natuurlijk geen grote hulp zijn.’ Ze vertrok haar mond, en dit keer zag Hulda duidelijk dat ze een lage dunk van haar jonge pupillen had, iets wat ze zelf als studente meer dan eens had ondervonden.

Snel volgde Hulda de oudere vrouw door de gangen van het paviljoen, gluurde door halfopen kamerdeuren en groette met een stilzwijgend knikje zwangere vrouwen die op bed lagen, lazen of op ge-



dempte toon met elkaar kletsten. De inrichting van de vertrekken was doelmatig, maar ze waren licht en vriendelijk, vond Hulda. Geen spoor van de sombere hallen van de oude ziekenhuisgebouwen met eindeloze rijen ijzeren ledikanten. Hier lagen hooguit zes vrouwen op een kamer, er waren ook tweepersoonskamers voor de welgestelden, die zich wat meer privacy konden veroorloven.

Langzamerhand kreeg Hulda een indruk van de structuur van de kliniek, ze begreep dat het terrein uit een symmetrische verzameling van meerdere paviljoens bestond, die onderling met overdekte gangen waren verbonden. Door de grote ramen zag ze goed onderhouden plantsoenen, bloembedden en banken waarop wandelaars konden uitrusten.

Alsof Irene Klopfer haar gedachten kon lezen, zei ze: 'In het hoofdgebouw aan de voorkant is Gynaecologie ondergebracht, daar behandelen de artsen vrouwenkwalen als carcinomen en geslachtsziekten. Bovendien bevindt zich daar de grote collegezaal voor de studenten geneeskunde. In de achterste paviljoens zit verloskunde, en daar zult u voornamelijk werkzaam zijn.'

Met die woorden duwde ze de volgende grote deur open, en ondanks zichzelf hapte Hulda naar adem. De ruimte was indrukwekkend groot en licht, de vloerplanken waren van dennenhout en de lage ramen keken uit op de Spree. Hulda kon de rivier buiten zien glinsteren in de ochtendzon. Door de zaal verspreid stonden brede bedden, van elkaar gescheiden door gordijnen die indien gewenst konden worden dichtgetrokken. Tegen de muur stonden meerdere verwarmde babybedjes en kleine stalen tafels op wielen waar glimmend gepoetste instrumenten op lagen, net als in een operatiekamer. In hoge glazen kasten werden tangen en ander gereedschap bewaard, permanent onder handbereik van de artsen.

'Onze verloskamer,' zei Irene Klopfer en ze maakte een weids gebaar, alsof ze Hulda een heiligdom binnenleidde. 'Voorzien van de modernste techniek, zoals u misschien ziet.'

'Inderdaad,' zei Hulda en ze ging bij een van de ramen staan. 'Hier wordt beslist met plezier gewerkt. Meer dan in die "krotten", waar u het daarnet over had.'

Verdomme, dacht ze meteen, waarom kon ze haar tong niet in toom houden!

Maar de hoofdzuster liet niets merken.

‘Vandaag is het rustig,’ zei ze alleen, ‘we hebben nog geen bevalling gehad. Gemiddeld verlossen de artsen bij ons twee of drie vrouwen per dag, soms ook meer.’

Hulda was verbaasd. ‘De artsen verlossen de vrouwen, zei u?’

‘Ja, natuurlijk.’ Irene Klopfer keek haar onbewogen aan, maar Hulda had kunnen zweren dat er iets loerends in haar blik lag, dat ze gespannen afwachtte hoe de nieuwe op die mededeling zou reageren.

‘U zult hier geen bevallingen doen, juffrouw Gold, dat kunt u beter meteen onthouden. Wij zijn voor het vooronderzoek verantwoordelijk, de begeleiding van de vrouwen, het voorbereiden op de bevalling... U weet wel, scheren, klysmas, omkleden.’

‘Dat is alles?’ flapte Hulda eruit. Ze was oprecht verbaasd. Ze had wel verwacht dat het werk van een vroedvrouw in dienst van het ziekenhuis anders zou zijn dan dat van een zelfstandige verloskundige... Maar helemaal geen bevallingen?

‘Alles?’ vroeg Irene Klopfer op haar beurt met opgetrokken wenkbrauwen.

Hulda trotseerde haar blik tot de andere vrouw haar ogen afwendde.

‘We zijn een universiteitskliniek, juffrouw Gold,’ zei ze en ze streek in het voorbijgaan een van de gele wollen dekens glad die over de gesteven lakens van de kraambedden lagen. ‘Hier werken zeer gerenommeerde artsen, er kijken minstens tien mensen toe bij elke bevalling; assistenten, studenten, en studentes van de verloskundigenopleiding. Er is hier geen plaats voor sentimentaliteit. Dit voor het geval dat u van intieme momenten en glorieuze heldendaden in de verloskamer hebt gedroomd, van verbroedering met de bevallende vrouwen.’

Hulda herstelde zich binnen een seconde. ‘Ik ben geen dromer, juffrouw Klopfer,’ zei ze snel. ‘Hopelijk zal ik u dat snel kunnen bewijzen.’ Ze schraapte haar keel. ‘En ik zal met plezier alles doen wat nodig is en veel leren.’

‘Om te leren bent u hier op de juiste plaats.’ Irene Klopfer leek gerustgesteld. ‘U zult een schat aan kennis vergaren. Onze gewaardeerde directeur –’

‘Aha, gaat dit over mij?’

De vriendelijke stem kwam van de deur, en Hulda en de oudere vroedvrouw draaiden zich om. In de deuropening stond een man in een stijf zwart pak, met een verzorgde snor en achterover gekamd zilveren haar. Hij was niet lang, maar een opvallende verschijning. Hij kwam naar hen toe.

‘Directeur Bumm!’ Irene Klopfer klonk opeens gejaagd. ‘Ik laat de nieuwe verloskundige juist de ruimtes zien.’

‘Goed dat u hier bent,’ zei de man en hij pakte Hulda’s hand, niet pijnlijk zoals juffrouw Klopfer eerder, maar met een warme, stevige handdruk. ‘Wij zijn blij dat we u hebben kunnen strikken voor deze functie. Een paar weken geleden is juffrouw Deiter met pensioen gegaan en daarna is er een enorme leemte ontstaan.’

Met een blik op het gekwelde gezicht van de oudere vroedvrouw voegde hij eraan toe: ‘Hoewel juffrouw Klopfer en juffrouw Saatwinkel de zaak natuurlijk op voorbeeldige wijze draaiende hebben gehouden.’

‘Dank u wel, meneer de directeur,’ zei juffrouw Klopfer, nauwelijks merkbaar blozend. ‘Toch is het fijn om weer versterking te hebben.’

Pas nu zag Hulda dat de vrouw diepe kringen onder haar ogen had, een teken van vermoeidheid dat ze zelf maar al te goed kende. Blijkbaar had Irene Klopfer meer nachtdiensten achter de rug dan ze aankon op haar leeftijd. Geen wonder, als twee personen opeens het werk van drie op hun schouders moesten nemen.

‘Ik wens u veel succes,’ zei de directeur en hij knikte nog eens naar Hulda. ‘Als u vragen hebt, aarzel dan niet om contact op te nemen met onze hoofdverloskundige hier. Maar mijn deur staat ook voor u open, ik ben te vinden in de kamers in de voorste toren.’ Hij knikte in de richting waar Hulda de Artilleriestrasse vermoedde. ‘En we zullen elkaar ook wel eens tijdens de bevallingen tegenkomen.’

‘Ik kijk er echt naar uit,’ zei Hulda en ze meende het oprecht. ‘Ik heb grote bewondering voor uw werk. Uw boek over verloskunde ligt al sinds mijn opleiding op mijn nachtkastje, in plaats van de Bijbel, en ik heb er veel van geleerd.’

‘Ik heb nooit veel om de Bijbel gegeven.’ Directeur Bumm maakte

een wegwerpgebaar. ‘Het is de natuur die me fascineert.’ Er verscheen een dromerige uitdrukking in zijn ogen. ‘De schetsen in het boek zijn allemaal van mij, trouwens,’ vervolgde hij, en Hulda was verbaasd dat het uit zijn mond niet opschepperig klonk, eerder als een nuchtere constatering. Ze kende de tekeningen, waarvan de plasticiteit ongeëvenaard was. ‘Als jonge man wilde ik eigenlijk schilder worden, weet u. Met de anatomische tekeningen kon ik mijn twee passies kunst en geneeskunde combineren... een groot geluk!’

Hij glimlachte onder zijn snor, maar toen trok hij opeens een pijnlijk gezicht en greep naar een plek onder zijn ribben.

‘Voelt u zich niet goed?’ vroeg Irene Klopfer. Ze ging bij hem staan en pakte zijn elleboog vast. Maar hij had zichzelf alweer onder controle, en de uitdrukking van pijn verdween van zijn gezicht.

‘Het is niets, gewoon wat last van mijn maag,’ zei hij en hij schudde haar hand af. ‘Dames, het is tijd voor de visites. Als u me wilt excuseren?’

Hij hief vriendelijk zijn hand op en liep de verloskamer uit.

‘De kliniek heeft heel veel aan deze man te danken,’ zei Irene Klopfer en ze wierp Hulda een strenge blik toe, alsof ze haar duidelijk wilde maken dat er uitsluitend met respect over dokter Bumm mocht worden gesproken. ‘We hopen dat hij nog lang bij ons mag blijven. Zijn chirurgische methodes zijn baanbrekend en hij zorgt ervoor dat er nooit zand in de raderen van de II. Universitaire Vrouwenkliniek komt.’ Haar ogen schitterden, wat meteen ophield toen ze Hulda’s blik opmerkte. ‘Natuurlijk is hij getrouwd en hij heeft vier schatten van kinderen,’ voegde ze er snel aan toe.

Hulda boog zich over een van de verwarmde bedjes, alsof ze bijzonder geïnteresseerd was in het mechanisme erachter. Hoe bazig en streng een vrouw er ook uitzag, hoe vast ze ook was ingesnoerd in gesteven katoen: voor de valkuilen van het hart was geen van hen immuun, dacht ze, en opeens schoot Karl haar te binnen, en ze voelde een steek van weemoed in haar borst.

Haar verhouding met de knappe inspecteur voelde soms als een dans op dun ijs. Sinds die gedenkwaardige zomer twee jaar geleden hadden ze elkaar niet meer los kunnen laten, maar aan de andere

kant waren ze nog steeds niet echt samen. Ze rommelden maar wat aan, draaiden achterdochtig om elkaar heen, waren soms vreselijk verliefd en waagden dan allebei niet de sprong naar de schijnbare zekerheid van een vaste relatie, misschien zelfs van een huwelijk. Hulda voelde dat er een afgrond sluimerde in Karls ziel, die te maken had met zijn onduidelijke afkomst en zijn eenzame jeugd als wees. En hoezeer ze ook wilde geloven dat haar liefde hem kon genezen, ze hechtte maar weinig waarde aan dat soort magische vermogens. Dat gebeurde alleen in bioscoopfilms, waar zij en Karl samen regelmatig de werkelijkheid ontvluchtten. Daar vielen de geliefden op het flikkerende scherm elkaar in de armen en fluisterden 'Ik ben de jouwe'. Hoe sierlijk de stille woorden aan de bovenkant van het scherm ook waren geschreven, ze waren Hulda vreemd. Ze behoorde altijd nog vooral zichzelf toe, en afgezien van een paar zwakke momenten kon ze dat gewoon niet negeren. Zelfs niet ter wille van Karl.

'Nu staat u dan toch te dromen,' hoorde ze Irene Klopfer opeens zeggen en ze schrok. Snel haalde Hulda haar handen van de zachte stof van het matrasje in het bed, dat ze keer op keer afwezig had gladgestreken.

'Neem me niet kwalijk,' mompelde ze, terwijl ze op haar lippen beet. 'Wat zei u daarnet?'

'Ik wilde weten of u onze twee hoofdartsen kent? Zo niet, dan moet u zich hun namen snel inprenten, vooral die van dokter Breitenstein.'

'O ja?'

'Ja, de dokter houdt er niet van als hij over het hoofd wordt gezien, hij reageert dan snel ietwat... bruusk.' Er trok een zenuwtrek over het gezicht van de vroedvrouw, die Hulda niet kon plaatsen. 'Maar luistert u maar niet naar het geklets over hem,' vervolgde ze, terwijl ze Hulda de verloskamer uit duwde en energiek de deur achter zich dichttrok. 'Ondanks alles is hij een goede arts.'

Hulda zou graag hebben gevraagd wat de oudere vroedvrouw daarmee bedoelde, maar ze hoorde aan haar stem dat dat niets zou opleveren. Intussen rende mevrouw Klopfer al door de gang, terug naar het hoofdgebouw, waar, zoals ze Hulda eerder had uitgelegd, de vroedvrouwenkamer zich bevond.

‘En de andere hoofdarts?’ vroeg Hulda, in een poging de hoofdverloskundige bij te houden. ‘Hoe heet hij?’

Nu leek er een zweem van vriendelijkheid over juffrouw Klopfers ronde gezicht te trekken. ‘Dokter Redlich,’ antwoordde ze, ‘een goede man. En een heel meelevende arts, de patiënten mogen hem allemaal. Hij verdient het echt om professor te worden.’

‘Aan de universiteit?’

‘Ja, allebei de hoofdartsen solliciteren naar een hoogleraarschap en ik moet zeggen dat ik voor Redlich duim en niet voor die opvliegende Breitenstein.’

Ze had zich naar Hulda toe gebogen en de laatste woorden gefluisterd, hoewel er behalve hen tweeën geen sterveling in de gang te bekennen was. Haar blik was nu bijna samenzweerderig en opeens mocht Hulda haar collega wel. Irene Klopfer stak duidelijk al haar energie in haar werk in de kliniek, en haar gedachten waren primair gericht op haar collega’s en de patiënten. Die toewijding maakte indruk op Hulda. Ze zouden het vast goed met elkaar kunnen vinden.

Nu liepen ze de vroedvrouwenkamer binnen, een sober vertrek met gele gordijnen, een paar ongemakkelijk uitzierende stoelen en een paar metalen kasten, waarvoor Hulda van juffrouw Klopfer meteen een sleutel overhandigd kreeg met de woorden: ‘Maar niet kwijtraken, anders kunt u er een ander slot in zetten!’

In het midden van de ruimte stond een massieve tafel van donker hout, waaraan waarschijnlijk het papierwerk werd afgehandeld. Hulda kon zich goed voorstellen hoe haar oudere collega erachter zou tronen.

Met een samenzweerderige uitdrukking op haar gezicht liet juffrouw Klopfer Hulda uiteindelijk de geheime koekjesvoorraad in een doos helemaal achter in een la van het bureau zien. Hulda moest zich beheersen om niet te bekennen dat ze een verschrikkelijke zoetekauw was en nam zich voor om het blik stiekem bij te vullen als ze zich tijdens een nachtdienst niet kon inhouden. Want dat dat zou gebeuren wist ze nu al, ze kende zichzelf maar al te goed.

Ze opende de kastdeur en snoof de droge, stoffige lucht op. Intussen haalde juffrouw Klopfer een opgevouwen vroedvrouwenuniform uit de kast ernaast en overhandigde het haar zonder een

woord. Berustend legde Hulda het op een stoel en begon haar zomerjurk boven haar borst los te knopen.

Op dat moment vloog de deur open en stormde een jongeman in een witte jas naar binnen. Hij bevroor even bij het zien van de luchtig geklede Hulda en wendde zijn gezicht toen snel af.

‘Pardon,’ zei hij buiten adem, zonder haar aan te kijken.

Hulda moest een lach onderdrukken. Ze hield de hals van haar hemd met beide handen dicht en zei: ‘Geen paniek, u mag gerust kijken.’

‘Dat gaat te ver!’ zei juffrouw Klopfer verontwaardigd, maar Hulda negeerde haar en nam de indringer goed op.

Warme bruine ogen keken haar aan en op het sproetige gezicht van de man breidde zich een vrolijke, bijna vlegelachtige glimlach uit. Hij knikte naar haar alsof hij zich nog een keer wilde verontschuldigen en draaide zich toen om naar juffrouw Klopfer, die het tafereel met haar armen over elkaar had gadegeslagen.

‘Juffrouw, er staat een jonge vrouw bij de poort, ze is helemaal over haar toeren. In de achtste maand, schat ik. Maar ze wil niet met mij praten, alleen met een vrouw.’

‘Zo, zo,’ bromde de vroedvrouw. ‘Dus nu stellen die verloederde dellen nog eisen ook. Nou, ik zal eens kijken of de dame genoeg met me neemt.’ Ze draaide zich om naar Hulda en zei: ‘En u komt achter me aan zodra u zich hebt omgekleed.’ Niets in haar stem duidde erop dat tegenspraak toelaatbaar of zelfs maar mogelijk was.

‘Uw wens is mijn bevel,’ zei Hulda en ze onderdrukte een lachje.

Juffrouw Klopfer staarde haar opnieuw verontwaardigd aan. Toen zeilde ze de kamer uit.

‘Het spijt me echt dat ik u stoorde,’ zei de jonge dokter tegen Hulda, zodra ze alleen waren. ‘Voor zover ik weet kleden de andere vroedvrouwen zich hier normaal gesproken niet om. Ze verschijnen al in uniform in de kliniek.’ Hij liet zijn stem dalen. ‘Ik durf te wedden dat ze er ook in slapen, in elk geval juffrouw Klopfer en juffrouw Deitmer, die nu met pensioen is. Ja, waarschijnlijk dragen ze zelfs nooit iets anders, anders zouden ze naakt moeten zijn als ze zich omkleeden en dat is ondenkbaar.’ Met gespeelde wanhoop sloeg hij zijn handen voor zijn gezicht.

Ondanks zichzelf beviel de schittering in zijn ogen Hulda wel. Ze liet haar kraag los, want opeens vond ze het niet al te gewaagd om een collega de rand van haar onderjurk te laten zien. In plaats daarvan stak ze haar hand naar hem uit.

‘Ik ben Hulda Gold, de nieuwe verloskundige.’

‘En mijn naam is Johann Wenckow,’ stelde hij zichzelf voor. ‘U bent dus de vervangster van juffrouw Deitmer.’ Hij nam haar op, met grote waardering, vond Hulda. ‘Zo, dat noem ik nog eens een verbetering!’

‘Dat kunt u moeilijk op het eerste gezicht beoordelen,’ zei Hulda met een grijns.

‘Nou, u hebt me genoeg... inzicht verschaft om dat op een, ik geef het toe, oppervlakkig niveau juist heel goed te kunnen beoordelen,’ zei hij met opgetrokken wenkbrauwen. Maar voordat ze er toe kwam zich aan zijn brutaliteiten te ergeren, werd hij serieus. ‘We kunnen heel goed vakkundige versterking gebruiken,’ zei hij, ‘hoewel natuurlijk niemand mij dat als arts in opleiding vraagt. Maar de afgelopen weken ging het er ietwat hectisch aan toe. Dus welkom bij ons, juffrouw Gold.’ Hij glimlachte. ‘U bent toch een juffrouw? Hoop ik tenminste?’

Hulda antwoordde niet, maar lachte alleen. ‘Genoeg zoete broodjes!’ zei ze. ‘Als u me nu wilt verontschuldigen? Ik moet dit harnas aantrekken.’ Ze wees naar het stapeltje gesteven katoen op de stoel.

Hij bewoog zijn hand in de lucht. ‘Natuurlijk, het is beter om de haaibaai niet te laten wachten. Tot gauw... Hulda.’ Toen liep hij snel de vroedvrouwenkamer uit en de deur sloeg dicht.

Hulda hoorde hoe hij buiten op de gang liep te fluiten en luisterde tot het vrolijke melodietje wegstierf. Pas toen knoopte ze haar jurk helemaal los, liet die op de grond vallen en pakte het stugge uniform. Het werd tijd om aan de slag te gaan.